

no vprašanje, ki zadeva različna področja človekovega delovanja (npr. znanost, politika, religija, zgodovina, filozofija, vzgoja in izobraževanje itd.) in o katerem ni splošnega ali trajnega konsenza, temveč obstajata potencialno vsaj dva različna pogleda oz. družbeno relevantni stališči, s tem pa tudi interes za (javno) razpravo.²⁷

Govorec mora torej najprej ugotoviti, kakšno je *stanje stvari*, zakaj naj bi sploh govoril, oz. povedano še nekoliko drugače, kje obstaja *dejansko ali potencialno nesoglasje* med njim in njegovimi poslušalci. Slednje namreč predstavlja podlago za oblikovanje njegovega stališča do primera, o katerem namerava govoriti.

Stari Grki so takšnemu postopku rekli *stásis*, Rimljani pa *status* ali *constitutio* ('stanje', 'točka spora', 'izhodiščno vprašanje') ali »prvi stik nasprotujočih si zadev« (Quint., *Inst.* 3.6.11., prevod Matjaž Babič).²⁸ Kot eno od orodij za iskanje argumentov je koncept *spornih točk oz. izhodiščnih vprašanj* verjetno obstajal že v 5. oz. 4. stol. pr. n. št., saj ga obravnava tako Aristotel v *Retoriki* kot retorični priročniki tistega časa. A v kodificirani obliki, tj. kot samostojno retorično metodo iskanja argumentov znotraj *inventio*, naj bi *stasis* dokončno uveljavil starogrški retor Hermagoras iz Temna v 2. stol. pr. n. št., v okviru helenističnega sistema pa so jo nato nadgradili še rimski teoretiki.²⁹ Kvintilijan uvodoma takole pojasnjuje razlike v antičnem razumevanju tega retoričnega orodja:

»Tisto, kar mi imenujemo izhodiščno vprašanje, so nekateri imenovali 'stališče', drugi 'vprašanje', tretji 'tisto, kar se pokaže na podlagi vprašanja' ... 'glavna tema' ..., na katero se vse nanaša. Imena so sicer različna, a pomen je enak ... « (*Inst.* 3.6.2, prevod Matjaž Babič)

27 Takšnemu spornemu vprašanju pravimo tudi *kontroverza*.

28 Starogrška beseda *stásis* med drugim pomeni 'stanje', '(mirujoči) položaj', ki naj bi predstavljal bokserjev začetni položaj v spopadu z nasprotnikom. Od tod naj bi se pomen besede prenesel v govorniški kontekst, kjer je *stásis* zaznamovala stališče, izhodišče, ki ga zavzame govorec proti nasprotniku (prim. Kennedy, 1994: 98; Murphy idr., 2014: 118).

29 Prim. Cic., *De inv.* 1.10-18; Quint., *Inst.* 3.6. O Hermagoru ne vemo veliko, večina njegovega nauka je rekonstruirana iz poznejših virov. Hermagorov model o *stasis* predstavlja kompleksen in večplasten sistem spornih točk/stališč, znotraj katerega najdemo tudi tukaj obravnavano temeljno štiridelno strukturo.